

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. XI. De lege divina veteri

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

quia nimirum lex non obligat, nisi juxta voluntatem legislatoris, à quo fertur; neque continuat obligationem, nisi perseverante moraliter eadem voluntate: At qui cessante totâ & integrâ ratione propter quam legem tulit, non perseverat moraliter voluntas obligandi: Ergo cessante totâ illâ ratione, lex non amplius obligat. Major patet, Minor probatur, quia legislator non habuit voluntatem obligandi, nisi dependenter ab illa ratione, & propter illam; sive actus alioquin habeat intrinsecam bonitatem, sive non: At cessante ratione motivâ, vel causâ finali propter quam aliquid volumus, desinit illud velle, cum impossibile sit stare actum voluntatis sublatò ejus objectò formali. Ergo cessante totâ & integrâ ratione propter quam legislator legem tulit, & voluit eam obligare, cessat quoque voluntas obligandi.

27. Confirmatur: Si lex præcipiat jejunium semel in hebdomada ad Deum placandum propter aliquam necessitatem publicam, cessante publicâ necessitate cessat obligatio jejunij, quamvis citra illam necessitatem jejunium sit actus virtutis habens bonitatem & honestatem intrinsecam temperantiæ: Ergo quamvis lex præcipiat actum intrinsece bonum, si tamen cessat causâ adequatâ legis, seu tota ratio motiva propter quam fuit lata, cessat ejus obligatio.

28. Dixi cessante causâ adequatâ, quia si lex lata fuit ob plures causas, cessante unâ, modò non cessat alia propter quas lata est, non cessat obligatio legis. Sicut quia lex baptismi lata est non solum ad tollendum originale, sed etiam ad consignandum hominem Christianæ Religionis, eumque à cæteris sectis distinguendum, & reddendum idoneum & capace ad reliqua Sacramenta suscipienda; tamen prima causa cessaret, & peccatum originale per sanctificationem in utero matris esset sublatum, nihilominus adhuc lex baptismi propter alias causas, propter quas lata est, obligaret.

DISPUTATIO XI.

De lege Divina veteri.

Ad questionem 98. D. Thomæ usque ad 106.

Hactenus de lege humana fuisse differimus, nunc agendum nobis est de lege Divina positiva, cujus necessitatem demonstrat S. Thomas supra quæst. 91. art. 4. ubi quatuor assignat rationes, cur lex Divina ultra naturalem & humanam necessaria fuerit.

Primò, inquit, quia per legem dirigitur homo ad actus proprios in ordine ad ultimum finem. Et siquidem homo ordinaretur tantum ad finem qui non excederet proportionem naturalis facultatis hominis, non oporteret quod homo haberet aliquid directivum ex parte rationis supra legem naturalem, & supra legem humanitatis positam, que ab ea derivatur. Sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis æternæ, quæ excedit proportionem naturalis facultatis humanæ; ideo necessarium fuit, ut supra legem naturalem & humanam dirigeretur etiam ad suum finem lege divinitus datâ. Secundò, quia propter incertitudinem humani judicij, præcipue de rebus contingentibus & particularibus, contingit de actibus

humanis diversorum esse diversa judicia, ex quibus etiam diversæ & contrariæ leges procedunt. Ut ergo homo absque omni dubitatione scire possit, quid ei sit agendum, & quid vitandum, necessarium fuit, ut in actibus proprijs dirigeretur per legem divinitus datam, de qua constat quod non potest errare. Tertio, quia de his potest homo legem facere, de quibus potest judicare: judicium autem hominis esse non potest de interioribus motibus, qui latent, sed solum de exterioribus actibus, qui apparent, & tamen ad perfectionem virtutis requiritur, ut in utrisque actibus homo rectus existat; & ideo lex humana non potuit cohibere & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit quod ad hoc superveniret lex Divina. Quarto quia lex humana non potest omnia, quæ malè fiunt, punire, vel prohibere, quia dum auferre vellet omnia mala, sequeretur quod etiam multa bona tollerentur, & impediretur utilitas boni communis, quod est necessarium ad conversationem humanam: ut ergo nullum malum improbitum & impunitum remaneat, necessarium fuit supervenire legem divinam, per quam omnia peccata prohibentur.

Licet verò lex divina variè dividi possit, communis tamen ejus divisio est in veterem, quæ à tempore Moysis usque ad Christi passionem & mortem inter Israelitas viguit; & novam, quæ à Christo data & instituta usque ad consummationem sæculi perseverabit. De utraque sigillatim & breviter differendum, & primò de lege veteri, quæ legis novæ & Evangelicæ typus & figura fuit. Unde hæc

ARTICULUS I.

Virum lex vetus, bona, utilis, ac perfecta fuerit?

S. I.

Prima pars quæstionis resolvitur.

Augustinus cap. 1. & 46. libri de hæresibus refert Manichæos & Marcionistas, cum duo summa principia invenissent, unum bonorum, alterum vero malorum, credidisse legem veterem malam esse, & à malo principio conditam; novam verò à bono profectam, subindeque optimam ac perfectam. Ut hic error resellatur, & veritas Catholica stabiliatur:

Dico primò, legem veterem fuisse bonam, & sanctam.

Probat, quia Deus fuit legis illius Author, ut ostendimus articulo sequenti: Ergo non potuit esse nisi bona & sancta, sicut ipse bonus & sanctus est. Unde Apostolus ad Romanos, 7. *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum.* Ubi mandatum legis Mosaicæ dicitur sanctum propter præcepta ceremonialia; justum propter judicialia; bonum propter moralia, ut notat D. Thomas hic quæst. 99. art. 4. Conclusio magis patebit solutione objectionum, & explicatione locorum Scripturæ, quibus legem illam malam fuisse insinuat videntur.

Obicitur ergo primò: Ezechielis 20. dicitur: *Dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent:* Sed lex non dicitur bona, nisi propter

pter bonitatem præceptorum quæ continet : A
Ergo lex vetus non fuit bona.

3. Respondet S. Thomas hic art. 1. ad 1. quod Dominus loquitur ibi de præceptis ceremonialibus, quæ quidem dicuntur non bona, quia gratiam non conferrebant, per quam homines à peccato mundarentur, cum tamen per huiusmodi se peccatores ostenderent, unde signanter dicitur *Et iudicia in quibus non vivunt, id est per quæ vitam gratiæ obtinere non possunt.*

4. Secundo responderi potest, per illa præcepta non bona Ezechiel. 20. non intelligi legem Moisaicam, sed præcepta hominum non bona, & iudicia iniqua, & superstitiones ab illis introductas : quæ omnia Deus dicitur dedisse, id est dari permisisse, in pœnam transgressionum legis suæ. Hunc enim esse verum istius loci sensum, patet ex præcedenti versu 10. & 11. ubi Deus sic loquitur : *Ejeci ergo eos de terra Ægypti, & eduxi eos in desertum. Et dedi eis præcepta mea, & iudicia mea ostendi eis, quæ faciens homo vivet in eis. Insuper & sabbatha mea dedi eis, &c. Ubi per sabbatha intelligit præcepta ceremonialia, & per iudicia, præcepta judicialia. Tum addit versu 3. Et irritaverunt me domus Israel in deserto, in præceptis meis non ambulaverunt, & iudicia mea proceperunt, quæ faciens homo vivet in eis ; & sabbatha mea violaverunt vehementer, &c. Ac denique subiungit versu 25. & 26. se in pœnam harum transgressionum dedisse eis, id est, permisisse dari, præcepta non bona, &c. alia scilicet à præcedentibus, neque à Deo, sed ab hominibus imposita, Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non vivunt, &c.*

5. Objicitur secundò : Ad bonitatem legis pertinet, ut communi saluti proficiat : Sed lex vetus non fuit salutifera, sed magis mortifera, & nociva ; dicit enim Apostolus ad Romanos 7. *Sine lege peccatum mortuum erat, ego autem vivebam sine lege aliquando ; sed cum venisset mandatum, peccatum revixit, ego autem mortuus sum.* Et 2. ad Corinth. 3. *Littera occidit, Spiritus autem vivificat,* ubi nomine litteræ legem intelligit. Item ad Roman. 7. dicitur : *Lex subintravit, ut abundaret delictum :* Ergo lex vetus non fuit bona.

6. Respondeo cum S. Thoma hic art. 1. ad 2. quod lex dicitur occidisse, non quidem effective, sed occasionaliter ex sua imperfectione, in quantum scilicet gratiam non conferbat, per quam homines implere possent quod mandabat, vel vitare quod vetabat, & sic occasio ista non erat data, sed sumpta ab hominibus ; unde & Apostolus, ibidem dicit : *Occasione accepta peccatum per mandatum seduxit me, & per illud occidit.* Ex hac etiam ratione dicitur, quod lex subintravit, ut abundaret delictum, ut ly ut teneatur consuevit, non casualiter, in quantum scilicet homines accipientes occasionem à lege, abundantius peccaverunt ; tum quia gravius fuit peccatum post legis prohibitionem ; tum etiam quia concupiscentia crevit, magis enim concupiscentiam quod nobis prohibetur.

7. Similia docent sancti Patres : Augustinus enim de spiritu & littera cap. 4. quærens cur lex vetus dicatur à Paulo occidere ? Respondet, legem dici occidere, quod Spiritus vitam, id est gratiam, vi suâ largiri nequiret, & concupiscentiam prohibendo auget. *Doctrina* (inquit) *quæ mandatum accipimus, littera est occidens, nisi adsit vivificans spiritus, ubi sanctus non adjuvat Spiritus, inpirans pro concupiscentia mala, concupiscentiam bonam, id est charitatem. Lex illa, quamvis bona, auget prohibendo desiderium malum sicut aqua*

Tom. III.

impetus vehementior sit obice opposito ; nescio enim, quomodo hoc ipsum quod concupiscitur, sit jucundius, cum vetatur. Et Chrysostomus homil. 12. in epist. ad Romanos : Cum quidpiam concupiscimus, deinde prohibemur, concupiscentiæ flamma magis attollitur. Subdit ibidem, hanc concupiscentiæ irritationem, non esse vitandam vitio legi, sed homini, Lex (inquit) prohibuit, ut te ab eo abducas, peccatum vero, id est sequestris tua, & mens mala, bono in contrarium usæ est ; verum non id medici crimen, sed egroti, qui quod accepit medicamentum, eo non egrotare usus est ; Non enim ob id legem Deus dedit, ut concupiscentiam accenderet, sed ut resisteret, &c.

8. Objicitur tertio : Ad Hebræos 8. dicitur veteris testamenti culpa non vacasse : *Si prius (testamentum) culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur :* Ergo ex Apostolo lex vetus mala fuit & culpabilis.

9. Respondeo primò, culpam eo loco non sumi pro peccato, sed pro imperfectione, defectu, & infirmitate, ideoque quando Apostolus dixit, prius testamentum culpa non vacasse, tantum voluit ipsum testamentum imperfectum fuisse, & habuisse aliquem defectum, eo quod gratiam non conferret, ad perfectum non adduceret, & ad æternam salutem immediate suos observatores non eveheret.

10. Respondeo secundò, si nomen culpæ pro reatu peccati sumatur, sensus Apostoli est, si vetus testamentum culpa vacasset, id est inculpabiles fecisset observatores suos, nunquam secundo locus relinqueretur, ut exponunt Ambrosius, & D. Thomas ibidem, & Chrysostomus homil. 14. in Epist. ad Hebræos. Itaque non dicit Apostolus, legem veterem non vacasse culpam in seipsa, sed non vacasse culpam in suis subditis qui eam sepe transgrediebantur, quibusve gratiam vi suâ non dabat ad non transgrediendum, neque culpam transgressionis abolebat vi suâ, & ex propriis. Propter quod etiam cap. 7. ejusdem epistolæ ad Hebræos, ait Paulus ; veteris illud mandatum, propter infirmitatem ejus & inutilitatem, id est inefficaciam, reprobatum fuisse.

11. Objicitur quarto : Lex ut sit iusta & bona, debet esse possibilis ad observandum, & secundum naturam, & secundum humanam consuetudinem, ut supra ex Isidoro vidimus : Sed hoc non habuit lex vetus, ut constat ex illo Petri Act. 15. *Quid tentatis imponere iugum super cervicem discipulorum, quod neque nos, neque Patres nostri portare potuimus ?* Ergo lex vetus non fuit iusta & bona.

12. Respondeo, concessâ Majori, negando Minorem, lex enim Moisaica fuit quidem difficilis, non tamen impossibilis ; Dei enim gratia Judæis non defuit, quæ illam adimplere possent, tamen gratiam non daret lex ex propriis, sed ex meritis Christi venturi conferret. Erat autem difficilis, si conferatur cum lege Evangelicâ, quæ est facilior ; quia nimirum lex Moisaica data fuit Judæis, qui erant in statu servorum ; lex Evangelica data est Christianis, qui sunt in statu filiorum : servorum autem, conditio difficilior est quam filiorum.

13. Objicitur quinto : Lex illa mala est, quæ præcipit aut permittit aliqua mala, & à recta ratione aliena : Sed talis erat lex vetus, præcipiebat enim vel saltem permittiebat. *Levit. 19. odium inimicorum ; unde Christus Marth. 5. dicebat Discipulis suis : Audistis quia dictum est : Diliges proximum tuum, & odia habebis inimicum tuum :*

Cccc

tuum :

suum: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros. Item Deuteron. 21. permittitur uxorum pluralitas, his verbis: Si habuerit homo plures uxores, &c. & cap. 23. permittitur usura circa alienigenas, & libellus repudii cap. 24. Quæ omnia repugnant lege naturali & rectæ rationi, ideòque fuerunt per Christum sublata.

14. Respondeo, concessâ Majori, negando Minorem; abundantia enim rerum temporalium, falsò supponi odium inimicorum, præcipi Levitici 19. Ibi enim sic dicitur: Non quæres ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. Ad id verò quod dicitur Matth. 5. varii varia respondens. Quidam enim affirmant, licitum fuisse apud Judæos odio prosequi inimicos legales, ut Hethæos, Amorrhæos, Philistinos, & reliquos, cum quibus nunquam ex lege pacisci poterant, non tamen privatos & particulares. Alii docent, hæc verba fuisse permissiva: quatenus Judæis aliqua, quæ cum lege naturæ pugnant, ad duritiam cordis pernitebantur. Alii probabilius dicunt, hæc verba Matth. 5. *Audistis quia dictum est antiquis, &c.* tantum arguere interpretationem quorundam Rabinorum deductam ex iis Scripturæ locis, in quibus habetur: *Diliges amicum tuum*, ex quo per falsam illationem à contrariis inferebant: *Ergo odio habendus est inimicus*. In hac autem illatione fallerantur, tum quia vox Hebraica, *לרעה* *Lereacha*, quæ habetur Levit. 19. vers. 18. significat sodalem, familiaritatem, socium; unde notat Mercerus in Thesaurio Pagnini, quod in novo Testamento vertitur *proximus*, qui alteri scilicet animo conjunctus est. Igitur non præcisè amicum significat, sed quemcumque proximum; quilibet autem homo, sive amicus, sive inimicus, propter naturæ communitatem; est noster proximus. Tum etiam, quia cum odium inimici sit intrinsecè malum, prægnatque cum illo legis naturæ principio: *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*, & lex naturalis per legem à Moyse scriptam non esset abrogata, eorum Rabinorum illatio & interpretatio non poterat non esse falsâ, & à vero Scripturæ sensu penitus aliena.

Ad secundam probationem dicendâ, Deum in veteri lege dispensasse cum Judæis, ut plures haberent uxores, & ut per libellum repudii possent uxores dimittere, & alia. Lucere. De quo fusi in Tractatu de matrimonio disp. 1. & 5.

Ad tertiam respondent aliqui, Deum tanquam supremum Dominum omnium bonorum dedisse Israelitis jus accipiendi aliquid supra sortem ab alienigenis, subindeque Judæos fœnerando nullam commisisse injulitiam. Sed melius respondetur cum D. Thoma 2. 2. quæst. 78. art. 1. ad 2. usuram erga alienigenas non fuisse approbatam, aut permissam in veteri lege, sed tantum impune toleratam pro foro externo & non interno; quemadmodum in Republica minora mala, ad vitanda majora, interdum impune à Principibus & Magistratibus tolerantur.

15. Objicitur sextò: Lex vetus bonorum temporalium abundantiam Judæis promittebat, ut constat ex illo Deuteron. 28. *Si mandata mea observaveris, benedictus eris in agro, in civitate egrediens & ingrediens*: Sed rerum temporalium abundantia, periculosa & nociva est ut plurimum; qui enim primi sunt in divitiis, sæpe in vitiis, ut inquit Salvianus de providentia. Cui consonat illud Poëtæ:

Egrediuntur opes intricamenta malorum.

A Unde ab ea abhorruit Salomon, cum petit à Domino, *Divitias neque paupertatem dederis mihi*: Ergo lex vetus mala & nociva observatoribus suis promittebat & conferebat, subindeque bona non erat.

Respondeo concessâ Majori, negando Minorem; abundantia enim rerum temporalium, falsum nociva est, quando in divitiis tanquam in ultimo fine conquiescimus; sed si iis cum moderatione utamur, & cor ab illis abstrahamus, earum abundantia ad salutem utilis esse potest. Unde Augustinus de divitiis loquens, sic ait: *Si fuerint supra nos, demergent nos; si fuerint infra nos, extolent nos.*

§. II.

B Statuitur secunda conclusio, & legis veteris utilitas declaratur.

Dico secundò, legem veterem non solum fuisse bonam, sed etiam utilem.

Probatur conclusio exponendo varias legis hujus utilitates. Prima est, quod per eam cognoscebant homines se esse peccatores, juxta illud Apostoli ad Romanos 3. *Per legem cognitio peccati*, & cap. 7. *Peccatum non cognovi nisi per legem*: Hæc autem cognitio non potuit non esse illis valde utilis & proficua; sicut enim via ad recuperandam sanitatem, est cognitio suæ infirmitatis; ita via ad gratiam justificantem, est cognitio sui peccati.

Hinc oritur secunda utilitas legis, cum enim viderent Judæi se esse peccatores, & indigere Christo Redemptore, ceperunt eum summo desiderio expectare, ut patet ex illo Psalmi 145. *Domine, inclina cælos tuos & descende*. Isaïæ 64. *Vtinam dirumperes cælos, & descenderes*. Et iterum: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum*. Et Cantic. 1. *Osculetur me osculo oris sui*. In quæ verba, in persona Israelitarum, præclare ait Doctor mellifluus: *Non loquatur mihi Moyses, siquidem imperitoria lingua factus est mihi: Terrensus nescit loqui, quia puer est; Isaïæ labia immunda sunt; omnes Prophetae elingues sunt: ipse ipse, quem loquuntur, osculetur me osculo oris sui*. Hanc utilitatem brevissimè complexus est D. Augustinus lib. de spiritu & littera, cap. 19. cum ait: *Lex data est, ut gratia quaereretur; gratia data est, ut lex impleretur.*

Tertia utilitas est, quod Judæi per legem Mosaicam, non tantum cognoscebant se esse peccatores, & indigere gratiâ Christi, ut jam dictum est, sed etiam paratim disponebantur & erudiebantur ad altiore Christi doctrinam suscipiendam, unde ad Galatas 3. *Lex Pedagoga noster fuit in Christo*. Præsertim verò, quia talis lex proponebat illis umbras, figuras, involucra, sub quibus Christus promittebatur. Proponebat, inquam, cruentum animalium sacrificia, ut inde allurgerent ad investigandum cruentum sacrificium in cruce. Proponebat Circumcisionem, figuram Baptismi; purificationes, figuram penitentiae; Agnum paschalem, figuram Eucharistiae; anem serpentem, figuram Christi in cruce pendentis, & sic de cæteris.

Quarta utilitas, Lex Mosaiica metu acerbissimarum penarum Israelitis in officio continebat, & à peccato deterrebat; sicque rigore suo valde proderat illis, præsertim cum propter suam ruditiem & feritatem aliter in officio contineri non possent. Unde Hieronymus ad illud

ad Galatas 3. Lex pedagogus noster fuit in Christo: Pedagogus (inquit) parvulis assignatur, ut lascivians refranctus eras, & prona in vitia corda teneantur, dum tenera in studio eruditur infantia, & ad majores disciplinas metu pœna coercita preparatur. Inique & lascivienti populo lex Moysis ad instar pedagogi severioris apposita est, ut custodires eum, & futurae fidei prepararet.

§. III

Statuitur tertia conclusio, & in quo sensu lex Moisaica imperfecta fuerit, breviter declaratur.

Dico tertio, licet lex Moisaica fuerit bona & utilis, tamen non fuit perfecta, sed imperfecta, non positivè sed negativè & comparativè, id est, minus perfecta, quam lex Evangelica.

Prima pars constat primò, ex eo quòd lex
18. Moisaica gratiam justificantem, in qua perfectio & efficacia ad æternam salutem consequendam, consistit, non conferret: Joan. 1. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Et Paulus sapienter ait iustitiam non esse ex lege, sed ex fide in Christum. Et ad Galat. 4. ejus Sacramenta vocat infirma & egena elementa, id est vacua gratia, quam tantum significabant. Et ad Hebræos 7. ait: Nihil ad perfectum adduxit lex.

Hanc rationem egregie illustrat D. Thomas
19. hic art. 1. ubi sic discurrit: Perfecta bonitas est in his que ad finem ordinantur, quando aliquid est tale, quod per se est sufficiens inducere ad finem; imperfectum autem bonum est, quod operatur aliquid ad hoc quòd perveniatur ad finem, non tamen sufficit ad hoc quòd ad finem perducatur: sicut medicina perfecta bona est, que hominem sanat; imperfecta autem est, que hominem adjuvat, sed tamen non sanare potest. Est autem sciendum, quòd est alius finis legis humanae, & alius legis divinae: Legis enim humanae finis, est temporalis tranquillitas civitatis, ad quem finem pervenit lex cohibendo exteriores actus, quantum ad illa mala que possunt perturbare pacificum statum civitatis; finis autem legis divinae est perducere hominem ad finem felicitatis æternæ, qui quidem finis impeditur per quodcumque peccatum, & non solum per actus exteriores, sed etiam per interiores; & ideo illud quòd sufficit ad perfectionem legis humanae (et scilicet peccata prohibeat, & penam apponat) non sufficit ad perfectionem legis divinae, sed oportet quòd hominem totaliter faciat idoneum ad participationem felicitatis æternæ, quòd quidem fieri non potest, nisi per gratiam spiritus Sancti, per quam diffunditur Charitas in cordibus nostris, que legem adimplet; Gratia enim Dei, vitæ æternæ, ut dicitur Roman. 6. Hanc autem gratiam lex vetus conferre non potuit, reservabatur enim hoc Christo, quia dicitur Joan. 1. Lex per Moysen data est; gratia & veritas per Iesum Christum facta est; & inde est quòd lex vetus bona quidem est, sed imperfecta, secundum illud Hebr. 7. Nihil ad perfectum adduxit lex.

Secunda etiam pars conclusionis ab eodem
20. S. Doctore supra quaest. 91. art. 5. in corp. sic declaratur & probatur: Attenditur perfectio & imperfectio legis, secundum tria que ad legem pertinent. Primo enim ad legem pertinet, ut ordinetur ad bonum commune sicut ad finem. Quòd quidem potest esse duplex, scilicet bonum sensibile & terrenum; & ad tale bonum ordinabatur dicitur lex vetus, unde statim Exodi 3. in principio legis invitatur populus ad Regnum terrenum Chananeorum. Et iterum bonum intelligibile & caeleste, & ad hoc ordinat lex nova; unde

Tom. III.

statim Christus ad Regnum caelorum in sua predicationis principio invitavit, dicens penitentiam agite, appropinquavit enim regnum caelorum, Matth. 4. Et ideo Augustinus dicit 4. contra Faustum, quòd temporalium rerum promissiones in Testamento veteri continentur, & ideo vetus appellatur, sed æternæ vitæ promissio ad novum pertinet Testamentum. Secundo ad legem pertinet dirigere humanos actus secundum ordinem iustitiæ, in quo etiam superabundat lex nova legi veteri, interiores actus animi ordinando, secundum illud Matth. 5. Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum, & ideo dicitur, quòd lex vetus cohibet manum, lex nova animum. Tertio ad legem pertinet inducere homines ad observantias mandatorum, & hoc quidem lex vetus faciebat timore penarum: Lex autem nova facit hoc per amorem, quoniam cordibus nostris infunditur per gratiam Christi, que in lege nova confertur, sed in lege veteri figurabatur; & ideo dicit Augustinus contra Adamantium Manichæi Discipulum, quòd brevis differentia legis & Evangelii, timor & amor.

Plura alia sunt in quibus lex nova veterem
21. superat, & lex Moisaica Evangelicæ inferior est. In primis enim lex Moisaica fuit imperfectior Evangelicæ, ex parte causæ efficientis, nam licet utraque Deum Authorem habuerit, tamen lex vetus per Moysen, nova per Christum Deum & hominem data est; juxta illud Joan. 1. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

Secundo fuit etiam imperfectior lex Moisaica, ex parte eorum quibus tradita fuit; nam lex nova lata est pro omnibus hominibus, & orbe universo, juxta illud Christi Matth. ultimo. Euntes docete omnes gentes, &c. At Moisaica soli populo Judæorum lata est, ut docet D. Thomas hic quaest. 98. art. 4. & patet ex ejus proœmio Exodi 20. Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxite de terra Egypti, &c.

Tertio lex Moisaica fuit imperfectior ratione durationis, nam lata fuit ad tempus, usque ad Christi adventum, juxta illud Apostoli ad Galat. 3. Lex propter transgressionem posita est, donec veniret semen: Id est, lex Moysis lata est, ut transgressionem & peccata cohiberet, donec Christus Abrahamæ semen veniret. Lex autem Evangelica in perpetuum, usque ad mundi consummationem, duratura est, juxta illud Christi Matth. 26. Hic est Calix Sanguinis mei, novi & æterni Testamenti. Ubi novum Testamentum, æternum appellatur, quia nullo unquam tempore antiquabitur, nullumque Testamentum illi succedet, ut docet Anselmus ad cap. 13. epistolæ ad Hebræos. Vel Testamentum æternum dicitur, eo quòd gratia charitatis, & gloria Testamentum sit, que tria sempiterna sunt. Unde Cajetanus ad Hebræos 8. Testamentum (inquit) novum, manet in æternum, æterna enim est gratia, que hic inchoatur, & in patria consummatur, semper novos reddens eos in quibus est.

Quarto, lex Moisaica fuit etiam imperfectior
24. ratione materiæ, nam ultra præcepta moralia juris naturalis, continebat alia plurima ceremonialia & judicialia, que difficillimum erat observare. Propter quod Petrus Act. 15. dicebat: Quid tentatis imponere iugum super cervices Discipulorum, quòd neque Patres nostri, neque nos portare potuimus? Lex autem Evangelica pauca habet, præter moralia, vi legis naturalis necessaria. Unde Augustinus epist. 118. Levi iugo suo Christus nos subdidit, & sarcinam levi. Sacramentis numero

Cccc 2

pau-

paucissimis, observatu facillimis, significatione præstantissimis, societatem novi populi collegavit. Nec obstat quòd in lege Evangelica sint aliqua præcepta difficilia, ut præceptum de unitate & indissolubilitate matrimonii, de necessitate confessionis, & similia; illa enim propter abundantiam gratiæ, quæ à Christo in lege nova conferuntur, redduntur facilia, juxta illud Isaia 10. In die illa auferetur onus eius de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computrescet jugum à facie olei.

25. Quintò lex Mosàica fuit imperfectior ex parte modico data est, fuit enim descripta in lapidibus, ministerio Angelorum. At lex nova fuit scripta in cordibus & mentibus hominum, per ipsum Dei hominis verbum, cooperante Spiritu Sancto, per abundantiam gratiæ & illuminationis. De quo fufius disp. sequenti art. 2.

ARTICULUS II.

An lex vetus fuerit à Deo data, & ubi, ac quomodo tradita fuerit?

26. Sicut Manichæi, ut suprà diximus, negarunt legem Mosàicam fuisse bonam, sic etiam consequenter affirmarunt, non à Deo, sed à Diabolo datam esse, ut refert Augustinus in lib. de hæresibus cap. 46. ubi ponit hoc eorum dogma: *Deum, qui legem per Moysen dedit, & in Hebræis Prophetis locutus est, non esse verum Deum, sed unum ex principibus tenebrarum.* Similiter Ptolomæus apud Epiphanium hæresi 33. assererat Mosàicam legem datam fuisse à tribus, quorum nullus esset verus Deus, nempe partim à mundi opifice, quem Deum esse nolebat, sed numen quoddam secundarium; partim à Moysè, & partim à senioribus populi Judaici.

27. Ex Catholicis verò Origenes homil. 16. in Numer. Hieronymus in cap. 19. Matthæi, circa illa verba: *Ad duritiem cordis vestri permisit vobis Moyses, Hugo Cardinalis, & Beda ibidem, existimant, legem Mosàicam, comprehensam in Exodo, Levitico, Numeris, & Deuteronomio, esse quidem majorem ex parte à Deo ipso traditam; veruntamen aliqua ejus præcepta fuisse lata à Moysè, ex propria ejus autoritate, proprioque arbitrio; cujusmodi fuisse putant legem de libello repudii. Item Alphonfus Salmeron disp. 61. & 62. in Acta Apostolorum, docet legem Mosàicam, quâ parte continet præcepta ceremonialia & judicialia, non habere Authorem Deum, sed Moysen, qui ejus non solum promulgator, quoad hanc partem, sed & propriè author fuerit.*

Demùm aliqui sancti Patres, quos refert Baradas lib. 1. de prærogativis novi testamenti cap. 15. censent legem Mosàicam non fuisse datam à Deo Moysi, ministerio Angelorum, sed ab ipso Verbo divino, in aëreo corpore viſo, Moysi immediate traditam. Quod etiam innuere videtur Ecclesia in una ex septem Antiphonis, quas ante natale Domini cantat in vespèris, in qua sic ait: *O Adonai, & dux domus Israel, qui Moysen igne flamma rubi apparuisti, & ei in Sina legem dedisti, veni ad redimendum nos in brachio extento. Ut hæreticorum error refellatur, & vera ac communis sententia declaretur, sicut*

S. I.

Prima pars quæsti resolvitur, & ostenditur legem veterem fuisse à Deo datam, & omnia illius præcepta fuisse à Deo instituta.

Dico primò, legem veterem fuisse datam à Deo.

Conclusio est certa de fide, ac definita in Tridentino sess. 4. decreto de Canonicis scripturis, ubi sic dicitur: *Omnes libros tam veteris quam novi testamenti, cum utriusque unus Deus sit author, Ecclesia Catholica, pari pietatis affectu ac reverentiâ, suscipit & veneratur.* Colligitur etiam aperte ex Scriptura, nam Christus Matth. 15. loquens de lege Mosàica, appellat eam mandatum Dei, cum ait: *Irritum fecistis mandatum Dei, propter traditiones vestras.* Et Apostolus sæpè affirmat, Patrem Christi fuisse authorem veteris testamenti, ut ad Romanos 1. & Hebræos 1.

Ratio etiam suffragatur, nam ut dicitur D. 29. Thomas hic art. 2. Eiusdem est proponere finem, & disponere media ad finem: Sed lex Evangelica est finis legis Mosàicæ, juxta illud Apostoli ad Rom. 10. *Finis legis Christus:* Ergo idem Deus, qui est author legis Evangelicæ, est etiam author legis Mosàicæ.

Dices: Opera Dei sunt perfecta, ut dicitur Deuter. 32. At lex Mosàica non est perfecta, ut articulo præcedenti diximus: Ergo Deus non est author illius.

C Respondeo quòd licet lex Mosàica non sit absolute perfecta, quia deest illi aliquid quod habet lex Evangelica, nempe virtus & efficacia justificandi, & perducendi ad regnum celorum, est tamen perfecta in suo genere; quia cum ex suo genere debeat esse umbra seu figura legis Evangelicæ, in eo genere nihil illi deest. Ita D. Thomas hic art. 2. ad 1. ubi sic ait: *Nihil prohibet aliquid non esse perfectum simpliciter, quod tamen est perfectum secundùm tempus; sicut dicitur aliquis puer perfectus non simpliciter, sed secundùm temporis conditionem: ita etiam præcepta que pueris dantur, sunt quidem perfecta secundùm conditionem eorum quibus dantur, etsi non sint perfecta simpliciter; & talia fuerunt præcepta legis, unde Apostolus dicit ad Galat. 3. Lex pedag. gus nosse sunt in Christo.*

Dico secundo, omnia mandata, quæ sunt scripta in veteri lege, fuisse à Deo instituta, nec ullum à Moysè propriâ autoritate esse datum.

Probatur primò ex capite 20. Exodi versu 1. 31. ubi lex Mosàica incipit, tradi his verbis: *Locutusque est Dominus cunctos sermones hos, Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis: non habebis Deos alienos coram me, non facies tibi sculptile, &c.* Deinceps verò traduntur sub eodem tenore verborum omnia legis illius præcepta, sive moralia, & ad Decalogum pertinentia, sive ceremonialia, & judicialia, repetendo subinde, & inculcando sæpiùs verba illa: *Hæc dicit Dominus, aut: Locutus est Dominus ad Moysen dicens, &c.* Nam cap. 21. versu 1. ubi præcepta judicialia tradi incipiunt, Deus sic Moysi loquitur: *Hæc sunt judicia que propones eis: si emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi, &c.* Et cap. 25. versu 2. in quo de præceptis ceremonialibus agitur, sic dicitur: *Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel, ut tollant mibi primitias.* Ex quibus patet, non esse admittendam

distin-

unctionem illam Salmeronis in præcepta Decalogi, & in præcepta ceremonialia, quod illa fuerint immediate à Deo tradita, autoritate, ut ipse loquitur, suppositi & virtutis; ista verò immediate tantum virtutis, inspirando scilicet Moyfi quæ vellet immediate ab ipso constitui autoritate sibi à Deo datâ; hæc enim distinctio nullum habet fundamentum in Scriptura, quæ locis relatis significat, omnia illa præcepta simili modo fuisse ab ipso Deo lata, & Moyfi tradita, ut ea promulgaret.

32. Probatur secundo conclusio: Si aliquod præceptum legis fuisset à Moyse propria autoritate datum, maxime præceptum de libello repudij: Sed ne quidem tale præceptum fuit à Moyse propria autoritate datum: Ergo omnia mandata veteris legis fuerunt à Deo instituta, nec ullum à Moyse propria autoritate datum fuit. Major est præcipuum fundamentum ad versus sententia, Minor verò probatur ex eo quod per libellum repudij datur facultas dissolvendi prius matrimonium, ut ostendimus in Tractatu de matrimonio disp. 5. art. 2. At nullius hominum propria autoritate potest dare talem facultatem, juxta illud Christi in Evangelio Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet*: Ergo præceptum de libello repudij fuit à Deo institutum, non verò à Moyse propria autoritate datum.

33. Dices, Lex vetus vocatur lex Moyfi, Luca 2. Malach 4. aliisque locis; & ipse Moyfes non promulgator solum, verum etiam legislator fuisse dicitur à Clemente Romano, aliisque Patribus: Ergo aliqua hujus legis præcepta à Moyse propria autoritate fuisse tradita.

Respondeo iis locis quibus lex vetus, Moyfi lex appellatur, vocari etiam legem Domini, aut aperte significari fuisse traditam à Deo. Nam Luca 2. sic dicitur: *Postquam impleri sunt dies purgationis ejus, secundum legem Moyfi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino sicut scriptum est in lege Domini: ad significandum scilicet, eandem esse legem Domini ut authoris, & Moyfi ut promulgatoris: qui eadem de causa legislator vocatur à Clemente Romano, aliisque Patribus. Et Malach. 4. Deus sic loquitur: Mementote legis Moyfi servi mei, quæ mandata ei in Horeb, ad omnem Israel, præcepta & judicia.*

34. Adverte autem, quod quando dicimus, legem Mosaicam esse verè divinam, & non hominum, sed Dei ipsius autoritate immediate latam, loquimur de lege contenta libris Moyfi, ab Exodo ad Deuteronomium inclusivè; neque enim negamus, alias quasdam observationes & leges fuisse postea humanâ autoritate additas, de celebrando quot annis festo Phurim Esther 9. & ne festo Scenopegiæ 2. Machab. 1. & similibus.

§. II.

Alia difficultas expeditur, & ubi, ac quomodo lex Mosaicæ data fuerit, breviter declaratur.

35. Dico tertio, lex vetus data est in monte Sinai. Patet ex illo Levitici 26. *Hæc sunt verba quæ dicitur, & leges, quas dedit Dominus inter se & filios Israel in monte Sinai, per manum Moyfi.* Nec obstat quod Deuteronom. cap. 1. 4. & 5. & lib.

Tomus III.

A 3. Regum cap. 8. & Malach. 4. alibi que sapienter dicitur, legem veterem fuisse datam in monte Horeb. Hanc enim dissolutionem bene componit D. Hieronymus in locis Hebraicis, verbo *Horeb*, dicens eundem montem duplici nomine fuisse nuncupatum, & nunc Sina, nunc Horeb appellatum. Addunt aliqui, verisimile esse, nomen Sinai fuisse nomen quasi appellativum illius montis, à vicino deserto, quod vocabatur solitudo Sinai; nomen autem Horeb, fuisse proprium & præcipuum, magisque excellentem partem illius significasse, à qua mons totus vocatus sit mons Horeb, & mons Dei.

Dico quarto, lex vetus fuit à Deo tradita Moyfi per Angelos, & ab eodem promulgata.

B Patet ex Scriptura, nam S. Stephanus Act. 7. 36. de Moyse sic ait: *Hic est qui fuit in Ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum Patribus nostris, qui accepit verba vite dare vobis.* Et ad Galat. 3. Apostolus dicit: *Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est, & ordinata per Angelos in manu mediatoris, Moyfi scilicet, qui de seipso ait Deuter. 5. Ego sequeles & mecum fui inter Dominum & vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba ejus.* Et ad Hebræos 2. *Si enim qui per Angelos dictus est sermo, &c.* Ubi per sermonem illum intelligit legem Mosaicam, ut patet ex verbis sequentibus: comparat enim illam cum lege Evangelica, & significat hanc esse differentiam inter legem veterem & novam, quod vetus tanquam lex servitutis tradita fuerit per Angelos, qui Dei servi & ministri sunt; lex autem nova, quia lex est gratiæ, tradita sit per ipsum Dei filium.

Favent etiam SS. Patres, præsertim Dionysius lib. de cœlesti Hierarchia cap. 4. ubi hæc scribit: *Has divinas visiones, Patres nostri perciperunt, per medias cœlestes virtutes. An non & sacram legislationem, eloquior, in traditio, velut per se quidem dicitur ex Deo, Moyfi donatam, ut etiam verè nos doceat, divinos eam esse & sacros characteres? Docet autem sapienter & hoc Theologia, per Angelos eum in nos provenire tanquam divino legali ordine, illud legaliter ponente, hoc est, per prima, secunda in divinum reduci.*

Nec deest etiam ratio seu congruentia, quam assignat D. Thomas hic art. 3. Lex enim vetus erat imperfecta, & quasi dispositio quædam ad legem novam: Ergo conveniens fuit, ut nova daretur à Christo Domino, vetus autem à ministris. Sic enim fit in artibus ordinatis, ut supremus artifex per suos ministros disponat ea quæ necessaria sunt ad opus, ipse verò ultimam perfectionem adhibeat.

Nec obest, quod ille qui loquebatur Moyfi dicebat: *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Egypti.* Hoc enim dicebat, non in persona propria, sed in persona Dei, quem representabat. Unde Gregorius magnus in præfatione libri Job cap. 2. *Angelus qui Moyfi apparuisse scribitur, modo Angelus, modo Dominus memoratur: Angelus propter hoc quod exterius loquendo serviebat; Dominus autem dicitur, quia interioris præsidens loquendi efficaciam ministrabat. Cum ergo loquens, ab interiori regitur, & per obsequium Angelus, & per inspirationem Dominus nominatur.*

E Michaëlem autem personam Dei tunc gefisse, cum lex lata est, multisque Angelorum millibus stipatum, in montem Sinai venisse, Pantaleo Diaconus docet apud Surium in encomio D. Michaëlis: *Michael (inquit) Angelorum ductor longe*

Cccc 3

longè maximus, & excellentissimus minister divine legis, quæ data fuit in monte Sinai, &c.

40. Plura verò mirabilia & terribilia in eo mōte contigerunt, cum Decalogi lex per illum promulgata est. Nam totus mons ardebat igne. Totus fumabat, quia ex igne, tanquam ex fornace, ascendebat fumus. Nubes densissima montem operiebat. Audiebantur tonitrua, micabant fulgura, & clangor tubæ seu buccinæ perstrepebat. Tum demum Angelus, tubali & horribili voce, Decalogum proclamabat, ut posset exaudiri à toto populo circumstante, id est, à tribus hominum millionibus, qui tunc aderant in circuitu montis.

41. Porro qualis fuerit illa buccina disceptant Interpretes. Judæi fabulantur fuisse cornu illius arietis, qui ab Abrahamo pro Isaac fuit immolatus, Genes. 22. Alii verò communiter æstimant, tubam illam fuisse æream, non corneam; & Angelum per collisionem aëris edidisse talem sonum, qualis ab inflata buccina, vel tuba prodire solet.

Sed quidquid sit de hoc, notandum est, duplicem fuisse sonum illius tubæ seu buccinæ. Unum confusum, quo populus Judaicus evocabatur ex remotioribus castrorum partibus, ut veniret ad radicem montis in circuitu, & ibi legem Decalogi paulò post promulgandam audiret. Alterum distinctum & articulatam, quo Angelus in ipso monte existens, & Dei personam gerens, populo ad radicem montis jam collecto, Decalogum promulgabat.

42. Notandum etiam cum D. Augustino epist. 119. & Leone Papà serm. 1. de Pentecoste, promulgationem legis Moysi, figuram fuisse promulgationis legis Evangelicæ, & eorum quæ tunc facta sunt. Nam primò sicut lex Mosaica promulgata est die quinquagesimò post Pascha, id est in die Pentecostes, sic etiam lex Evangelica, ut constat Act. 2. Secundò, sicut illa in monte Sinai, ita ista in monte Sion promulgata est, juxta illud Isaïæ 2. *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem.* Tertiò, sicut ibi audita sunt tonitrua & fulgura, ita hic factus est repente de cælo sonus, tanquam adveniens spiritus vehementis. Quarto, sicut ibi apparuit ignis & fumus; ita hic apparuerunt dispersa lingua tanquam ignis. Quintò, sicut ibi timore perculsi sunt Judæi, ita hic Apostoli. Demum sicut ibi Angelus clangore buccinæ verba Decalogi perstrepebat, ita hic tuba Evangelica Apostolorum ore insonuit, ejusque sonus in omnem terrarum orbem exivit.

ARTICULUS III.

Quotuplicia fuerint præcepta in lege veteri?

43. Triplicia fuerunt præcepta legis Mosaicæ, moralia, ceremonialia, & judicialia. Ita D. Thomas quæst. 99. Et colligitur ex illo Deuter. 5. *Loquar tibi omnia mandata mea, & ceremonias, atque judicia.* Et ex illo Pauli ad Romanos 7. *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum.* Ubi Apostolus legem veterem vocat mandatum sanctum, propter ceremonialia, iustum, propter judicialia; bonum, propter moralia, ut observat S. Doctor art. 4. quæstionis citata.

44. Ratio etiam suffragatur, finis enim lege Mo-

saicæ erat dirigere populum Judaicum, & convenienter ordinare, tum in iis quæ spectant ad rectitudinem naturalem rationis humanæ; tum etiam in iis quæ ad cultum divinum, & ad justam politiam pertinent. Ad primum data erant præcepta moralia; ad secundum, ceremonialia; ad tertium, judicialia. Et per hæc tria simul sumpta homo convenienter ordinatur circa seipsum, circa Deum, & circa proximum; ac per ea, si bene observarentur, Respublica Judæorum in felici & florenti statu conservanda erat, ut Deus illis promiserat Deuteron. 28.

Præcepta moralia (ut notat S. Thomas hic qu. 100. art. 11.) sunt in triplici differentia: 45.
 B nam quædam (inquit) sunt communissima, & adeò manifesta, quod sunt quasi fines præceptorum; unde in eis nullus potest errare secundum judicium rationis. Quædam verò sunt magis determinata, quorum rationem statim qui libet etiam popularis potest de facili videre; & tamen quia in paucioribus circa hujusmodi editione indigent; & hæc sunt præcepta Decalogi: Quædam verò sunt, quorum ratio non est adeò cui libet manifesta, sed totum sapientibus. Et ista sunt præcepta moralia superaddita Decalogo, tradita à Deo populo per Moysen & Aaron. Sed quia ea quæ sunt manifesta, sunt principia cognoscendi ea quæ non sunt manifesta, alia præcepta moralia superaddita Decalogo, reducuntur ad præcepta Decalogi per modum cujusdam additionis ad ipsa: nam in primo præcepto Decalogi prohibetur cultus alienorum Deorum; cui superadduntur alia præcepta prohibitiva eorum quæ ordinantur in cultum idolorum; sicut habetur Deuteron. 18. *Non inveniar in te qui iustret filium suum, ut filiam suam, ducens per ignem, nec sit maleficus, neque incantator; nec Pythones consultat, neque Divinos, nec quarat à mortuis veritatem.* Secundum autem præceptum prohibet perjurium: superadditur autem ei prohibitio blasphemiarum, Levit. 14. & prohibitio falsæ doctrinæ, Deuteron. 13. Tertio verò præcepto superadduntur omnia ceremonialia. Quarto autem præcepto de honore parentum superadditur præceptum de honorificatione senum, secundum illud Levit. 19. *Coram cævo capite consurges, & honora personam senis;* & universaliter omnia præcepta inducentia ad reverentiam exhibendam majoribus, vel ad beneficia exhibenda, vel æqualibus, vel minoribus. Quinto autem præcepto, quod est de prohibitione homicidii, additur prohibitio odii & cuiuslibet molitionis, contra proximum; sicut illud Levit. 19. *Non stabis contra sanguinem proximi tui;* & etiam prohibitio odii fratris, secundum illud, *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo.* Præcepto autem sexto, quod est de prohibitione adulterii, superadditur præceptum de prohibitione meretricii, secundum illud Deuteron. 24. *Non erit meretrix de filiabus Israel, neque fornicator de filiis Israel;* & iterum prohibitio vitii contra naturam, secundum illud Levit. 18. *Cum masculo non commisceberis, cum omni pecore non coibis.* Septimo autem de prohibitione furti adiungitur præceptum de prohibitione usuræ, secundum illud Deuteron. 18. *Non teneris fratri tuo ad usuram;* & prohibitio fraudis, secundum illud Deuteronomii 25. *Non habebis in sacculo diversa pondera;* & universali-
 ter

ter omnia, quæ ad prohibitionem calumniam
& rapinæ pertinent. Octavo verò præcepto,
quod est de prohibitione falsi testimonii, ad-
ditur prohibitio falsi iudicii, secundum illud
Exodi 23. *Nec in iudicio plurimorum acquiesce
sententia, ut à veritate devies; & prohibitio
mendacii, sicut ibi subditur, mendacium fugies;*
& prohibitio detractionis, secundum illud
Levit. 19. *Non eris criminator & susurro in popu-
lis.* Aliis autem documentis (puta præcepto
de non concupiscenda uxore alterius ad coe-
undum, & præcepto de non concupiscenda re
qualibet, vel qualicumque possessione alterius
ad possidendum illegitimè præter consentum
eius & voluntatem) nulla alia adiunguntur;
quia per ea universaliter omnis mala concu-
piscencia prohibetur. Hæc S. Thomas, quibus
differentiam præceptorum moralium veteris
legis luculenter exponit.

46. Quoad præcepta verò ceremoniæ, Gene-
brardus, sub finem Chronologiæ, ex Burgenſi
& aliis Doctoribus, asserit, ea in antiqua lege
usque ad numerum sexcentorum tredecim ascen-
dissè; ex quibus erant ducenta quadraginta o-
cto affirmativa, tot scilicet quot sunt in homine
membra & ossa, & trecenta sexaginta quinque
negativa, quot in anno dies numerari solent.
Omnia tamen ad quatuor genera revocari pos-
sunt. Alia enim erant de sacrificiis, quorum tria
erant genera in antiqua lege, nempe holocau-
stum, hostia pacifica, & hostia pro peccato, quo-
rum differentiam explicabimus in Tractatu de
virtutibus cardinalibus disp. 3. art. 1. ubi de re-
ligione agemus. Alia de Sacramentis, quæ varia
extiterunt in antiqua lege, tam pro laicis, quam
pro Sacerdotibus & ministris templi; ut Cir-
cumcisio, Agnus paschalis, consecratio Sacer-
dotum, usus panis propositionum, ablutio ma-
nuum & pedum, rasio pilorum, & similia, de
quibus ait S. Thomas hic quæst. 102. art. 7. Item
in veteri lege quadam erant præcepta ceremo-
nialia de rebus sacris, quæ ad divinum cultum
tanquam instrumenta & adminicula ordinaban-
tur, inter quas istæ erant præcipuæ; Tabernacu-
lum, Arca fœderis, continens duas legis tabulas,
virgam Aaronis, quæ fronderat, & urnam au-
ream cum manna; propitiatorium; quod erat
ad instar cuiusdam mensæ ex auro purissimo,
mensa panum propositionis; altare thymiamatis
seu incensii, in quo incendebatur thus, & alia
aromata suavissimi odoris; altare holocaustii, in
quo omnes victimæ offerebantur; & demum
varia vasorum genera, nempe acetabula, phia-
la, thuribula, cyathi, lebetes, hydra, mortaria,
lucerna, &c. de quibus accuratè disserunt Jo-
sephus lib. 3. antiquitatum, & Ribera lib. 3. de
Templo Salomonis. Denique in veteri lege ali-
qua erant præcepta ceremoniæ de aliquibus
observantiis legalibus, quibus ex decreto Dei
populus Judæorum discernebatur ab aliis Gen-
tibus, inter quæ præcipuæ erant, abstinentia à
suffocato, sanguine, pinguedine, carne suilla, ab
animalibus, quæ non haberent unguam divi-
sam, sed solidam & unitam, quæque etiam non
ruminarent; manducatio panum azymorum,
lactucarum agrestium, & aliorum id genus, quo-
rum significationem fuse ac eruditè explicat S.
Thomas quæst. 102. art. 6. Ejusdem generis hæc
erant: *Non coques hœdum in lacte matris suæ. Non
arabis in bove & asino. Veste quæ ex duobus texta est
non indueris. Non indueris vestimento, quod ex lana, li-*

A noque contextum est. Qui tetigerit mortuum, immun-
dus erit usque ad vesperam.

De præceptis judicialibus abundè disserit S. 47.
Thomas quæst. 104. & 105. ubi ea ad quatuor
capita revocat. Nam quædam præscribunt cer-
tum ordinem iustitiæ inter Principem & popu-
lum, quædam inter ipsos cives; quædam inter
populum & extraneos; quædam denique inter
domesticos ejusdem familiæ. Exempla passim
sunt in Scriptura: v.g. pro Principe dantur præ-
cepta quomodo creandus sit, quomodo se gere-
re debeat erga populum, & vicissim populus er-
gâ illum. Similiter pro populo & civibus inter
se dantur præcepta emptionis & venditionis, &
aliorum contractuum. Pro extraneis dantur
præcepta de susceptione advenarum & pere-
grinorum, & de modo belli gerendi contra ho-
stes. Denique pro domesticis leges sunt de viro
& uxore, de parentibus & liberis, de dominis &
servis, de consanguineis & affinis, an sint inter
eos inenda matrimonia, & cætera alia.

Differunt autem hæc præcepta à moralibus, 48.
quod moralia ad legem naturæ proximè perti-
neant; judicialia verò valde remote, cum tan-
tum sint determinationes eorum quæ generaliter
in jure naturali continentur: v.g. jure natu-
rali fures puniendi sunt, jure autem illo judicia-
li pœna mortis eis infligitur. A ceremonialibus
verò tripliciter differunt. Primò, quia ceremo-
nialia pertinebant ad cultum divinum, judicia-
lia ad iustitiam cum proximo servandam. Sec-
undò, quia ceremonialia per se primò instituta
erant ad Christum & mysteria Christianæ reli-
gionis significanda & figuranda, non autem ju-
dicialia. Ex quo sequitur tertium discrimen,
nempe quod ceremonialia omnia desierint, imò
& mortifera sunt; judicialia verò aliqua adhuc
remaneant, non quidem quatenus à veteri lege
sunt præscripta, sed solum quatenus sunt à Re-
gibus & Legislatoribus in utilitatem publicam
assumpta; alia verò mortua quidem sunt, non
tamen mortifera, cum absque peccato observa-
ri possint, ut ex dicendis articulo sequenti pa-
tebit.

ARTICULUS IV.

An, & quando lex vetus abrogata sit?

§ I.

Prima pars quæstionis resolvitur.

Dico primò, lex vetus de facto abrogata est, 49.
& desinit obligare.

Conclusio est certa de fide, & definita ab A-
postolis in Concilio Jerosolymitano super hac
quæstione habito, eamque passim docet Paulus
in suis epistolis, præsertim ad Rom. 6. versu 15.
ad Galat. 3. versu 19. ad Ephes. 2. versu 14. & ad
Coloss. 2. versu 16.

Confirmatur ex illo ad Hebræos 7. *Translatio* 50.
Sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat: Atqui
Sacerdotium veteris legis translatum est in Sa-
cerdotium novæ legis, ut tota epistola ad He-
bræos contendit Apostolus: Ergo & ipsa lex
translata est in novam, sicque tandem abrogata,
de facto desinit obligare.

Si autem quæras, cur abrogata fuerit? Re- 51.
spondeo primò, illà abrogatam esse propterea,
quod vetus testamentum imperfectum esset & imper-
fectum.

num. Unde Apostolus ad Hebræos 7. *Reprobatio* (inquit) *sit præcedentis mandati, propter infirmitatem & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex.* Secundo, quia grave jugum erat. Quam abrogationis rationem indicavit D. Petrus Act. 15. cum dixit: *Quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices Discipulorum, quod nec Patres nostri, nec nos portare potuimus?* Tertio, quia continebat tantum figuras, quæ per Christum impletae sunt. Unde Bernardus homil. 1. super Missus est: *Prodeunte fractu, stros decidit, quia veritate apparente in carne, figura pertransiit.* Vel ut ait Hieronymus in cap. 4. ad Galatas: *Præquam Christus in toto orbe Evangelium coruscaret, habuerunt suum fulgorem præcepta legalia; postquam verius Evangelica gratia lumen effulsit, & Sol iustitiae toti mundo se prodidit, stellarum lumen absconditum est, & earum radii caligaverunt.* Similia habet Theodoretus ad Philippenfes 3. ubi hæc scribit: *Supervacaneus est lychnus, si Sol apparuerit, supervacaneus pedagogus is qui perfectam acceperunt sapientiam; inutile lac nutritis is qui solido cibo vescuntur. Paleæ fert frumentum, sed postquam collectum est frumentum, paleæ eicitur; ita lex Christum ostendit, postquam autem is apparuit, ea est deinceps supervacanea: Demum Christus (teste Apostolo ad Ephesios 2.) fecit utraq; unum, id est ex duobus populis, Ethnico & Judaico, fecit unum ovile, ac proinde debuit dissolvere medium parietem legis Mosaicæ, qui separabat unum populum ab alio, & ambos unâ eademque lege Evangelica concludere.*

52. Dices, legem Mosaicam in sacris Litteris prædicari in æternum duraturam: Baruch. 3. *Hic liber mandatorum Dei, & lex quæ est in æternum.*

Respondeo cum D. Thoma hic quaest. 103. art. 3. ad 1. legem veterem duobus modis dici posse æternam: primò quoad præcepta moralia, quæ partim in Decalogo, partim verò in aliis Scripturæ locis continentur; hæc enim semper vigent & vigeant, cum sint juris naturalis; secundò etiam quoad caeremonialia, quandoquidem licet hæc abrogata sint, quoad significationem, durant tamen adhuc & durabunt, quoad rem significatam, nempe Christum & religionem Christianam. Adde quod, lex vetus ejusq; præcepta, vocantur æterna, quia ad tempus valde longum fuere statuta, & sine certo termino in ipsa legis promulgatione definito: Statuta enim & præcepta, quæ ita feruntur, solent vocari perpetua, in communi usu loquendo; eodem sensu, quo leges omnes dicuntur esse perpetuæ.

S. II.

Alterâ difficultas expeditur, & quandonam lex vetus abrogata fuerit, breviter declaratur.

53. Dico secundo, legem Mosaicam non cessasse ante Christi mortem. Ita communiter docent Theologi, paucis exceptis, qui volunt legem Mosaicam cessasse ante mortem Christi in ipsa institutione Baptismi, per quam cessavit obligatio Circumcisionis, & consequenter totius legis Mosaicæ, cujus obligatio in illa fundabatur, & ab illa oriebatur, ut significat Paulus ad Galat. 3.

54. Probatur conclusio multipliciter: Primò quia lex Mosaica umbratilis erat & figurativa, subindeque non cessavit, donec ejus umbra &

A figura impleta fuerint. At illa non fuere impleta usque ad mortem & passionem Christi, & antequam Christus jam expiratorus diceret, *Consummatum est:* Ergo lex Mosaica non cessavit ante Christi mortem & passionem.

Secundò, Christus usque ad mortem legem servavit & servari præcepit; nam Matth. 8. leproso sanato præcepit ad Sacerdotem, ut secundum legem munus offerret quod Moyses mandaverat. Et Matth. 23. dixit: *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei; omnia ergo quæcunque dixerint vobis servare & facite.* Item pridie quam pateretur, cum Discipulis agnum paschalem immolavit: Ergo ante ejus mortem lex Mosaica non cessaverat, sed adhuc obligabat. Unde Lucæ 22. dicitur: *Venit dies azymorum; in qua necesse erat occidi Pascha, &c.* id est necessitate præcepti, quod Christus antequam moreretur, adimplere voluit.

Tertio, sicut translato sacerdotio, necesse est ut & legis translatio fiat, ut ait Apostolus ad Hebræos 7. ita manente sacerdotio legem manere necesse est: Sed sacerdotium legis Mosaicæ non fuit translatum usque ad passionem & mortem Christi; Apostolus enim ad Hebræos 9. affirmat prius tabernaculum habuisse statum, donec per Christi mortem propalaretur Sanctorum via: quamdiu autem tabernaculum illud Mosaicum habuit statum, habuit & sacerdotium: Ergo lex Mosaica ante Christi mortem & passionem non fuit abrogata.

Quartò, testamentum vetus, quod est idem atque lex, non cessavit nisi per novum: Sed hoc non cepit obligare nisi per mortem Christi, eò quòd testamentum non valeat, nisi incredatur mortis auctoritas, ut ait Paulus ad Hebræos 9. & probat Ulpianus l. 1. si de testamentis: Ergo testamentum non cessavit nisi usque ad mortem Christi.

Dices primò, Lucæ 16. dicitur: *Lex & Prophetæ usque ad Joannem.* Et Matth. 11. *Omnes Prophetæ & lex usque ad Joannem prophetaverunt:* Ergo lex vetus cessavit, quando Joannes Baptista prædicare cepit.

Sed nego consequentiam, sensus enim horum verborum est, quod lex & Prophetæ, usque ad Joannem, prædixerint Christum esse venturum; ille autem jam venisse ostenderit. Vel quod lex & Prophetæ, usque ad Joannem, promissiones temporales prædicaverint; exinde verò ceperit evangelizari Regnum Dei, consistens in bonis spiritualibus: Hoc enim Christus dixit respondens Phariseis ipsum irridentibus, quòd nimium affectum erga divitias reprehenderet, earumque contemptum doceret; quasi in hoc dissentiret à lege & Prophetis promittentibus bona temporalia.

Dices secundo, Baptismus qui est primum novæ legis Sacramentum, fuit à Christo institutus ante mortem: Ergo præceptum Baptismi cepit obligare ante mortem Christi, subindeque præceptum Circumcisionis obligare desinit ante passionem Christi.

Respondeo, concessio Antecedente, negando consequentiam, quamvis enim Baptismus fuerit à Christo institutus ante mortem, non fuit tamen in præcepto nisi post passionem & resurrectionem Christi, ut docet D. Thomas 3. p. quaest. 66. art. 2. his verbis: *Necessitas utendi hoc Sacramentum indicata fuit homini post passionem & resurrectionem; tum quia in passione Christi terminata sunt figurativa*

figuralia sacramenta, quibus succedit Baptismus, & alia sacramenta nova legum; tum etiam quia per Baptismum configuratur homo passioni & resurrectioni Christi, & in quantum moritur peccato, incipit novam iustitiam vitam; & ideo oportuit Christum prius pati & resurgere, quam hominibus indicaretur necessitas se configurandi morti & resurrectioni Christi. Unde licet instituto Baptismo, ante Christi mortem & resurrectionem, non fuerit circumcisio necessaria necessitate medi, cum ad delendum peccatum originale illa non esset unicum medium, sed ad hoc sufficeret Baptismus, erat tamen necessaria necessitate præcepti, nam ita erat legi antiquæ inserta, ut signum esset fidelium qui legem illam profitebantur, illoque proinde uti, dum lex illa perseveraret, necessarium fuit ex Dei præcepto.

60 Dico tertio, legem Moisaicam cessasse in ipsa Christi morte & resurrectione. Est contra Scotum, Gabrielem Suarezem, & alios, existimantes legalia non fuisse omnino & complete extincta, nisi in ipso die Pentecostes, in quo facta fuit solemnis promulgatio legis Evangelicæ. Est tamen D. Thomæ hic quæst. 103. art. 3. ad 2. ubi hæc scribit: *Mysterium redemptionis humani generis completum fuit in passione Christi, unde tunc Dominus dixit, Consummatum est, ut habetur Ioan. 19. & ideo tunc totaliter debuerunt cessare legalia, quasi iam veritate eorum consummata, in cuius signum in passione Christi, velum templi legitur esse scissum. Matth. 27. & ideo ante passionem Christi, Christo predicante & miracula faciente, currebant simul lex & Evangelium; quia iam mysterium Christi erat inchoatum, sed nondum consummatum; & propter hoc mandavit Christus Dominus ante passionem leproso, ut legales ceremonias observaret.*

61 Idem docent SS. Patres: Augustinus enim serm. 114. de tempore sic ait: *Velum templi scinditur, quia synagoga honore nudatur, observatio antiquæ dissolvitur.* Ambrosius lib. 10. in Lucam cap. 23. *Etiam velum templi scinditur, quo mysterium synagoga prophætiæ declaratur.* Cælius homil. 6. in Pascha, sub finem: *Velum templi scinditur. Velum ornamentum tabernaculi est. Coruscante igitur gratia, Ecclesia & discitur, synagoga destruitur.* Demum Leo Papa serm. 6. de passione, Caiphæ vestes proprias scindentem, quasi Christus blasphemasset, lepide irider, dicens, Pontificem legis mox interituræ, per hanc vestimentum suam scissuram, ostendisse se mox sui sacerdotii honore spoliandum.

62 Confirmatur ex communi consensu Hieronymi & Augustini in Epistolis quas sibi mutuo de legalibus scripsere, quibus docent, post mortem & resurrectionem Christi, legales ceremonias mortuas fuisse, id est, vim obligandi amississe, quamvis Hieronymus existima verit, illas post mortem & resurrectionem Christi, nedum mortuas, sed etiam mortiferas fuisse, adeo ut quicumque eas servasset (seclusâ ignorantia aut errore invincibili) peccasset: Ergo immerito & sine sufficienti fundamento, Scotus & Suarez, ab illis dissentiant.

63 Potest insuper conclusio quatuor rationibus suaderi. Prima est: Cùm lex Moisaica umbratilis & figurativa fuerit, debuit adveniente veritate quam figurabant, cessare: Sed per Christi mortem & resurrectionem impleta fuerunt omnes figuræ antiquæ legis, ut Christus iam mortuus significavit, cum dixit, *Consummatum est*: Ergo in morte & resurrectione Christi lex Moisaica cessavit, & penitus fuit abrogata. Unde Leo Papa serm. 7. de passione: *Ve umbra cederent corpori, antiqua observantia novo excluditur sacramento; nō sicut in*

Tomus III.

A hostiam transfert, sanguine sanguis aufertur, & legem sefirmitas, dum manatur, implentur.

Secunda: Christus in cæna ultima novum condidit testamentum, quod morte deinde & resurrectione suâ confirmavit: Ergo vetus quasi senio iam confectum, accedente tunc novo, extinctum est. Consequentia patet, valor enim testamenti posterioris, revocat vim prioris, quod dicescūq; posterius conditur ad revocandum prius, ut patet in humanis: Atqui novum testamentum conditum est, ut prius revocaretur, ut farentur omnes, & docet Apostolus ad Hebræos 10. his verbis: *Auferit primum, ut sequens statuatur.* Et cap. 8. *Dicendo novum, veteris prius. Quod autem antiquatur & senescit, prope interitum est:* Ergo, &c.

65 Tertia ratio: Ad Romanos 7. ex eo quod sumus liberati à peccato, infert Paulus quod sumus pariter & à iugo legis exempti: Sed in morte & resurrectione Christi sumus à peccato liberati: Ergo & à lege veteri. Unde idem Apostolus ibidem ait, quod sicut mulier in morte viri liberata fit à lege matrimonii, ita synagoga in morte Christi, à legis obligatione liberata est.

66 Quarta ratio sumitur ex illo Apostoli ad Hebræos 7. *Translatio sacerdotio, necesse est, ut & legis translatio fiat:* Ergo cessante sacerdotio veteris legis, ipsam quoque legem veterem cessasse necesse est; quandoquidem iuxta Paulum & rei veritatem, erat connexio & concomitantia necessaria inter legem & sacerdotium: Atqui sacerdotium veteris legis, in ipsa Christi morte & resurrectione cessavit, tunc enim sacerdotium Aaronicum totaliter fuit evacuatum, & in sacerdotium Christi translatum, ut colligitur ex illo Apostoli ad Hebræos 9. *Christus assistens Pontifici futurorum honorum, per amplius & perfectius tabernaculum non mansuatum, id est non huius creationis, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa:* Ergo lex vetus in ipsa Christi morte & resurrectione cessavit, & penitus abrogata est, etiam quoad præcepta moralia; nam quamvis hæc etiam nunc retineant vim obligandi, non tamen quatenus præcepta legis Moisaicæ sunt, sed quatenus sunt præcepta legis naturalis, quorum obligatio perpetua est.

67 Dixi autem, in ipsa Christi morte & resurrectione, tum quia cùm lex vetus non solum passionis & mortis Christi, sed etiam ejus resurrectionis figura & umbra extiterit, ante resurrectionem Christi nondum fuit perfecte completa, nec proinde totaliter extincta. Tum etiam, quia sacerdotium Aaron, quod erat proprium legis veteris, non debuit aboleri, donec sacerdotium Christi esset consummatum, & in perfectione atque indefectibilitate constitutum, quod non habuit usque ad ejus resurrectionem, in qua ipse Christus vitam immortalem & indefectibilem reassumpsit; unde tunc solum adimpleta fuit hæc prophetia Davidis: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Adde, quod obligatio Baptismi, qui est totius legis Evangelicæ fundamentum, cepit solum post resurrectionem Christi, cum ipsa die resurrectionis, Christus ejus præceptum proposuisset, dicendo Apostolis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* Ergo tunc solum & non antea cessavit lex vetus.

68 Contra istam conclusionem objiciunt Adversarii: Lex Moisaica non prius desit, quam Evangelica cepit obligare cùm generatio ista, sit corruptio illius, juxta illud Apostoli ad Ephes.

D d d

2. Lea

2. Legem mandatorum decreti evacuans, id est legem Moysaica decretis Evangelicis excludens, ut exponunt Chrysostronus, Theophilactus, & Oecumenius ibidem; Atqui lex Evangelica non cepit obligare ante diem Pentecostes: Ergo ante illum diem lex Moysaica obligare non desit. Majorem ut certam supponunt. Minorem verò sic probant: Lex ante sui promulgationem non obligat, ut docet S. Thomas supra quæst. 90. art. 4. Sed lex Evangelica non fuit promulgata ante Pentecosten: Ergo ante diem Pentecostes obligare non cepit. Minor probatur, quia usque ad tempus Pentecostes Apostoli non propele- runt populo publice Evangelium; tam etiam quia quemadmodum lex verus non fuit promulgata, nisi quinquagesimo die à Pascha: Judæorum; ita non debuit lex nova promulgari, nisi post quinquaginta dies à Paschate sive resurrectione Christi; promulgationem enim legis Moysaica, figuram fuisse promulgationis legis Evangelicæ, supra art. 2. in fine ostentum est.

69. Huic argumento quod est præcipuum Adversariorum fundamentum, respondeo, concessa Majori, negando Minorem, & ad illius probationem dico, duplicem esse legis promulgationem; unam essentialem, & legi sufficientem, quæ fit quando princeps ut publica persona illam proponit & inquit suis subditis in curia existentibus; altera solemnis & accidentalis, atque ad tollendam subditorum ignorantiam ordinata; quæ fit cum lex à præcone per singulas provincias, aut per omnes præcipuas civitates publicatur. Quamvis ergo lex Evangelica hoc secundo genere promulgationis, solum in die Pentecostes promulgata fuerit ab Apostolis ut Christi præconibus; ipso tamen die resurrectionis fuit à Christo proposta & inquit a Discipulis, his verbis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* Unde à die resurrectionis cepit habere vim legis ex se obligantis, quamvis hæc promulgatio non sufficeret ad tollendam ignorantiam illius, nec proinde ad reddendum homines inexcusabiles ab ejus transgressione. Ex quo patet ad primam potentiam Minoris. Ad secundam verò similiter dico, legem Moysaica promulgatione sufficienti ad rationem legis fuisse promulgatam ab eo tempore quo Deus eam dedit Moysi in monte Sina; tunc enim locutus est Deus ut Princeps & Legislator, subindeque ex eo tempore præcepta illius legis lata à Deo vim legis habuerunt, adeo ut ipsius publicatio facta deinde à Moyle toti populo, non habuerit vim promulgationis necessariæ ad essentiam legis, sed tantum declarationis, ne homines ignorantia ab ejus obligatione excusati possent. Quare licet publicatio illa veteris legis facta per Moysen, fuerit figura promulgationis legis Evangelicæ faciendæ per Apostolos in die Pentecostes, hinc tamen non fit, istam fuisse necessariam, ad rationem & essentiam legis Evangelicæ, sed tantum ad tollendam ignorantiam ipsius.

Ad solutionem alterius argumenti, quod contra nostram conclusionem fieri posset, Advertendum est, quod licet à passione & resurrectione Christi, usque ad Evangelii divulgationem, lex antiqua mortua fuerit, ita tamen nec obligaret, nec vim obligandi haberet, non tamen peritus erat inutilis, sicut & modo, sed quando perman- sit ejus bonitas, & non fuit mortifera, pueri Judæorum recipientes circumcisionem, à peccato originali justificabantur, illique qui bona fide

A legem illam observabant, salvabantur; divinam namque bonitatem decebat, ut quando suffi- cuit legem illam, non ante et ejus utilitatem, ut proderet illis, qui bona fide illum observabant; unde pro illis valebat dispensatio & permissio per legem data, repudiandi uxorem legitimam, & ducendi aliam, vel habendi plures simul.

ARTICULUS V.

Verum lex Moysaica statim atque cessavit obligare, fuerit mortifera?

70. Partem affirmantem tenuit olim D. Hierony- mus, ut constat ex Epistola ejus ad Augustinum, quæ inter Epistolas ipsius Augustini connumeratur undecima; distinxit enim solum duo tempora, unum ante passionem Christi in quo legalia non erant mortua, quasi non habentia vim obligatoriam, aut expiativam, pro suo modo; nec etiam mortifera, quia non peccabant ea observantes; alterum post passionem Christi, in quo non solum mortua (id est non habentia virtutem & obligationem) sed etiam mortifera fuerunt, ita scilicet quod peccarent mortaliter quicumque ea observarent. Oppositum docuit Augustinus epist. 9. & 19. ad Hieronymum, ubi distinxit tria tempora. Unum ante Christi passionem, in quo legalia neque erant mortifera, neque mortua. Aliud post tempus Evangelii divulgati, in quo legalia sunt mortua & mortifera. Tertium autem est tempus medium, scilicet à passione Christi, usque ad divulgationem Evangelii, in quo legalia quidem fuerunt mortua, quia neque vim aliquam habebant, neque aliquis ea observare tenebatur; non tamen fuerunt mortifera, quia illi qui ex Judæis conversi erant ad Christum, poterant illa licite observare, dum modo non se poneren: spem in eis, quod ea reputarent necessaria ad salutem, quasi sine legalibus fides Christi justificare non posset. Augustinum secutus est D. Thomas hic quæst. 103. art. 4. ad 3. alii- que Theologi communiter, cum quibus

71. Dico, legem Moysaica non fuisse mortiferam statim atque cessare et ipsius obligatio, sed à quo tempore post illius abrogationem, fuisse licitum servare illius præcepta ceremonialia, quamvis non esset necessarium.

72. Probatur efficaciter, quia ipsemet Apostoli- surparant ceremonialia us in locis, ubi jam lex Moysaica desierat obligare, facta jam sufficienti promulgatione legis Evangelicæ: ut patet ex Actuum 16. ubi Paulus Timotheum ex parte Gentilium circumcidit; & cap. 18. ubi more Nazaræorum totondit caput in Cenchrus; & c. 21. ubi de consilio Jacobi Apostoli & seniorum, usus est legali purificatione cum Judæis, ut illos sibi conciliaret, & purificatus cum illis templum ingressus est. Demum cap. 19. ejusdem libri, in Concilio Apostolorum statutum fuit, ut Christiani abstinerent à sanguine, & à suffocato, quæ unærat ex ceremonialibus legalibus.

Respondet D. Hieronymus Epistola citata, 72. nunquam Apostolos post resurrectionem Christi legalia observasse secundum veterem, sed solum ex quadam pia simulatione, ne scilicet talizatio Judæorum conversionem impedit.

Verum à ceremonialibus illa tunc fuissent mortifera, ut sentit Hieronymus, non potuerunt licite us-

usurpavit simulatorie ab Apostolis, quia contra fidei professionem est, uti culta superstitioso & profertur exterius fallacem religionem; cuiusmodi erat religio Judaeorum quoad cultus illos, si jam erant superstitiosi & mortiferi. Item si liquisset Apostolis uti simulatorie cultu superstitioso Judaeorum, ut eos lucrarentur, quem admodum ait Hieronymus, licuisset similiter uti simulatorie cultu superstitioso Gentium, ut facilius converterentur; & nunc etiam liceret uti caeremoniis Judaicis, simulareque eorum in fide, ut eos lucrificaremus, sicut contra Hieronymum recte argumentatur S. Augustinus Epistolis citatis. Addit S. Thomas loco supra citato, Indecens videri quod Apostolica occultaverit propter scandalum, quae pertinet ad veritatem fidei & doctrinae, & quod simulatione uterentur in his quae pertinent ad salutem fidelium.

73 Potest insuper suaderi conclusio optimam contenta, qua utitur D. Augustinus ad probandum post abrogationem legis Moisaicae, per aliquod tempus fuisse licitum legalia servare, & quae ad sufficientem divulgationem Evangelii, quam via non esset necessarium, sicut enim (inquit) solent homines mortuos aliquandiu ante sepulturam servare, ut cum honore sepulturae tradantur; ita deest legalia, quae ut viva post Christi mortem servari non poterant, ut mortua usque ad perfectam Evangelii divulgationem servari, ut cum honore mortua veteri synagoga sepelirentur, & ne homines existimarent, si ea statim reiecta fuissent, veterem legem fuisse abominabilem, perinde ac Gentium cultum, quem nulla unquam mora sustinere Apostoli voluerunt.

74 Dices, si licitum erat post abrogationem legis Moisaicae, per aliquod tempus legalia servare, non potuit rationabiliter Paulus ad Galatas 2. reprehendere Petrum Apostolum, eo quod illa usurpaverit, seque ad gentilibus Antiocheis recens convertis segregaret, ut viveret Judaice cum Judaeis, qui Hierosolymis a Jacobo advenerant. Atqui Paulus jure reprehendit Petrum, qui ut dicitur ad Galat. 2. reprehensibilis erat. Ergo post abrogationem legis Moisaicae, non licitum fuit servare legalia.

Respondet, negando sequentiam Majoris, Petrus enim jure fuit reprehensus a Paulo, non quod simpliciter uteretur caeremoniis Judaicis, post abrogationem legis Moisaicae (quod ipse et Paulus sapius fecerat, ut supra ostendimus) sed quod uteretur eam aliqua impudentia & scandalo infirmorum, ad eum ut Christiani ex ejus facto inducerentur ad existimandum observationem legalium esse adhuc necessariam, & ita quodammodo cogere iudaeos, ut significant verba illa Pauli ad Petrum ad Galat. cap. 2. Si tu Iudaei cum sis gentilibus vivis, & non Iudaeis, quomodo cogis gentes iudaeizare? Solutio est D. Thomae hic qu. 103. art. 2. ad 2. ubi haec scribit. Non peccavit Petrus in hoc, quod ad tempus legalia observabat, quia hoc sibi licebat tanquam ex Iudaeo converso, sed peccabat in hoc, quod circa legalium observantiam nimiam diligentiam exhibebat, ne scandalizaret Iudaeos, ita quod ex hoc sequeretur Gentium scandalum.

75 Quaes, quo praecise tempore coepit lex Moisaica esse mortifera?

Respondet hoc esse dubium & incertum, valde tamen probabile esse quod pleiunque Theologi docent, illam solum coepisse esse mortiferam quadragesimo circiter post Christi mortem anno, postquam Evangelium sufficienter jam toto orbe Judaeis promulgatum fuit per Apostolos,

Tom. III.

templumque Hierosolymitanum, una cum statu Reipublicae Judaicae a Romanis Imperatoribus eversum; tunc enim non erat amplius necessarium deferre honorem Synagogae jam extinctae, aut uti condescensu erga Judaeos, tandiu Dei vocationi rebelles.

DISPUTATIO XII.

De Lege Divina nova.

Ad quae. 106. D. Thomae, & duas sequentes.

Hactenus de lege veteri, quam Deus olim Angelorum ministerio dedit Moyse, in monte Sina, totique populo Judaico; nunc de lege, quam Christus tulit, & Ecclesiae suae tradidit, ac per gratiam Spiritus sancti fidelium cordibus indidit, quae varus solet nominibus nuncupari. In primis enim lex nova seu novum Testamentum appellatur, eo quod sicut vere exorto, tota facies terrae renovatur, juxta illud Poetae Ecloga 3.

Nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbor:
Nunc frondent silva, nunc formosissimus annus.

Ita adventante lege gratiae, omnia penitus innovata sunt, secundum illud Apostoli ad Cor. 5. Vetera transferunt, ecce facta sunt omnia nova. Unde ibi Chrysostomus: Rerum, inquit, vices iam mutatae sunt, ut & anima nova, & corpus novum, & novum adorationis genus, & pollicitationes novae, & testamentum, & vita, & mensa, & vestis, & uno verbo dicam, omnia nova sunt. Et Niceas in Commentario Orationis de eucharistia D. Gregorii Nazianzeni: Est, ait, canonicum novum allegoricè novi Testamenti canonicum; tunc enim nova omnia facta sunt, & creatura nova, & novus homo, & vita nova, & nova mandata, & nova gratia, & nova pollicitationes. Similiter Theophilactus 2. ad Corinth. 5. Vetus peccatum transiit, novaque nobis anima, & novum corpus factum est, & pro Iudaeis omnibus, nova nobis facta sunt omnia. Demum Gregorius magnus homil. 32. in Evang. Novus homo venit in mundum, nova praecepta dedit mundo, & vita nostra veteri, contrarietatem opposuit novitati suae.

Secundò, lex Evangelica appellatur, quia, ut ait Auctor operis imperfecti in Matth. Evangelium est bonum nuntium: Bona autem hominibus nuntiantur, quando promittitur eis beatitudo caelestis, peccatorum remissio, adoptio filiorum, mortuorum resurrectio, immortalis vita, hereditas regni caelestis, possessio gloriae sempiternae, societas Angelorum, & communicatio Spiritus, & fraternitas Christi, & paternitas Dei.

Dicitur tertio, lex gratiae, quia vi sua, & ratione sui status, dat gratiam sanctificantem & auxilia gratiae. Unde Apostolus ad Romanos 1. Non enim erubescit Evangelium, virtus enim Dei est in salutem omni credenti. In quem locum haec scribit Anselmus: Virtus, quia gratiam praestat, per cuius auxilium valeamus facere quod praecipit. Eademque de causa vocatur etiam lex Spiritus viva, & lex libertatis, quia liberat a lege, & servitute peccati. Vel etiam quia liberat ab onere legis Moisaicae.

Quarto, vocatur lex fidei, propter majorem expressionem, & determinationem articulo- rum fidei, Trinitatis, Incarnationis, &c. Et lex gratiae propter efficaciam sacramentorum, ut ait san-

Dddd 2

aus